

10 ปี ก้นตมแพทย์ผู้ทำสัญญาของกระทรวงสาธารณสุข

จารุวัฒน์ บุราคัมระ* ท.บ.,ส.ม.

โกเมศ วิชชาวุธ* ท.บ.,ส.ม.

สุณี พลดีเยี่ยม** ท.บ.,ส.ม.

สุรัตน์ มงคลชัยอรัญญา** ท.บ.,DDPH.,M.Sc.

* กองโรงพยาบาลภูมิภาค

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

** กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

ความเป็นมา

จากการประชุมคณะกรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ¹ ครั้งที่ 1/2524 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2524 คณะกรรมการฯ ได้สรุปความเห็นตรงกันว่า การดำเนินงานโครงการทันตสาธารณสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการฯ ได้ เนื่องจากการขาดแคลนและการไม่กระจายของทันตแพทย์และทันตบุคลากรอื่นที่ให้บริการกับประชาชนในชนบทเป็นอย่างมาก จึงมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ควรที่จะต้องมีมาตรการที่จะให้ทันตแพทย์ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เข้ารับราชการในกระทรวงสาธารณสุข และออกปฏิบัติงานในชนบท จึงได้แต่งตั้งอนุกรรมการกำหนดเงื่อนไขเข้ารับราชการของทันตแพทย์² ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานผู้ผลิต ผู้ใช้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 13 คน และที่ปรึกษา 4 คน คณะอนุกรรมการฯ ทำหน้าที่ศึกษาเงื่อนไขการเข้ารับราชการ และการชดเชยทุนของทันตแพทย์เกี่ยวกับการกระจายออกสู่ชนบท และออกแบบร่างระเบียบการเรื่องการเข้ารับราชการและการชดเชยทุนของทันตแพทย์ แล้วนำเสนอต่อคณะ

กรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ ภายในเดือนกันยายน 2524

การประชุมคณะกรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ³ ครั้งที่ 2/2525 เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2525 ได้พิจารณาโครงการแก้ไขปัญหาการกระจายทันตแพทย์ โดยกำหนดเงื่อนไขให้เข้ารับราชการ⁴ มีมติเห็นชอบและให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2525 ลงมติเห็นชอบกับโครงการแก้ปัญหการกระจายทันตแพทย์ฯ และให้ส่วนราชการตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุน และดำเนินการตามโครงการดังกล่าว⁵

เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการแก้ปัญหการกระจายทันตแพทย์บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ⁶ ประกอบด้วยปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานคณะกรรมการ และผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นกรรมการ 17 คน โดยมีผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานข้าราชการพลเรือน เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย เป็นกรรมการและ

ผู้ช่วยเลขานุการ โดยมีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาจัดสรรโควตาทันตแพทย์ที่จบการศึกษาไปปฏิบัติงานตามหน่วยราชการต่างๆ ในแต่ละปี
 2. พิจารณาปรับปรุงระเบียบเงื่อนไขการเข้าศึกษาวิชาทันตแพทยศาสตร์
 3. เป็นหน่วยกลางในการติดตามให้ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการปฏิบัติตามสัญญา
 4. เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการได้
- ประธานคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรฯ ได้มีหนังสือที่ สธ 0604/5315⁶ ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2525 ถึงปลัดทบวงมหาวิทยาลัย นำส่งสัญญาที่กรมอัยการได้พิจารณาแก้ไขแล้ว เพื่อพิจารณาดำเนินการกับนักศึกษาที่จะเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2526 ซึ่งถือเป็นทันตแพทย์ผู้ทำสัญญารุ่นที่ 1 โดยจะจบการศึกษาและเริ่มปฏิบัติงานตามสัญญาตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นไป

การเตรียมการเพื่อรองรับทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประสานงานเตรียมการด้านต่างๆ ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา⁷ และคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้เสนอแต่งตั้งคณะทำงาน 2 ชุด ได้แก่

1. คณะทำงานพิจารณาปรับปรุงหน้าที่และความรับผิดชอบของทันตแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และสำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริหารสาธารณสุข (สวบส.)⁸ (สวบส. ปัจจุบันรวมอยู่ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) มีหน้าที่

- 1.1 พิจารณาปรับปรุงหน้าที่ และความรับผิดชอบของทันตแพทย์ใน โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และสำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริหารสาธารณสุข ให้เหมาะสมกับนักศึกษาทันต-

แพทย์ผู้ทำสัญญาที่จะสำเร็จการศึกษา แล้วเข้าสู่ระบบราชการ ตามโครงการแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์ฯ

- 1.2 รายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการติดตามและประสานงานเตรียมการด้านต่างๆ ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

2. คณะทำงานเตรียมการในเรื่องการฝึกงานของ นักศึกษาทันตแพทย์ ในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข⁹ มีหน้าที่

- 2.1 หาวิธีการเตรียมการทั้งในส่วน of กระทรวงสาธารณสุข และคณะทันตแพทยศาสตร์ทุกมหาวิทยาลัย ในเรื่องการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาทันตแพทย์ ในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข

- 2.2 หาวิธีการประสานงานระหว่างกระทรวงสาธารณสุข และคณะทันตแพทยศาสตร์ ทุกมหาวิทยาลัย ในเรื่องการส่งนักศึกษาทันตแพทย์ ออกฝึกงานในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข

- 2.3 รายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการติดตามการประสานงานเตรียมการด้านต่างๆ ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

ในปี พ.ศ.2529 คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรฯ แต่งตั้งคณะทำงานกำหนดเรื่องการพัฒนาวิชาการก่อนประจำการ และระหว่างประจำการของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา¹⁰ มีหน้าที่กำหนดในเรื่องการพัฒนาวิชาการก่อนประจำการ และระหว่างประจำการของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา อันเป็นการพัฒนาตั้งแต่หลักสูตรทันตแพทยศาสตร์ หลักสูตรการอบรมก่อนประจำการ ตลอดจนการศึกษาต่อเนื่องของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ให้รับกับนักศึกษาทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่จะสำเร็จการศึกษาแล้วเข้าสู่ระบบราชการ และรายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการติดตามและประสานงานการเตรียมการด้านต่างๆ ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ทั้งนี้คณะทำงานดังกล่าว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดเรื่องวิธีการบรรจุทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

2. หาความต้องการอบรม (Training need) ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา โดยวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ที่ทันตแพทย์จะต้องปฏิบัติ (Expected performance) แบ่งเป็น 2 หมวดใหญ่ได้แก่

- หมวดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ

- หมวดความรู้ความสามารถด้านวิชาการทันตแพทยศาสตร์

3. พิจารณาเรื่องการศึกษาต่อเนื่องของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา เมื่อสิ้นสุดสัญญาผูกพันโดยดูจากบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อไป

หลักเกณฑ์ และวิธีการ จัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ¹¹ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์การจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

1.1 พิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ให้กับส่วนราชการต่างๆ เพื่อให้ออกไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคเป็นอันดับแรก

1.2 พิจารณาจัดสรรโควตาในส่วนราชการต่างๆ ตามความจำเป็นในแต่ละปี และตามแนวทางที่กำหนดไว้

1.3 จัดสรรให้ตามความต้องการของมหาวิทยาลัยที่ผลิตทันตแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยที่อยู่ส่วนภูมิภาค

1.4 ส่วนราชการที่ได้รับการจัดสรร จะต้องบรรจุทันตแพทย์ เข้ารับราชการทันที

1.5 เมื่อคณะกรรมการฯ ได้จัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาให้กับส่วนราชการใดแล้ว ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงส่วนราชการในการชดใช้ทุน เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการฯ แล้วเท่านั้น

2. วิธีการจัดสรร

2.1 เมื่อคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรโควตาในส่วนราชการต่างๆ แล้ว ให้เสนอผลการจัดสรรต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติการจัดสรรแล้วให้ทันตแพทย์ทุกคนแสดงความจำนงสมัครเข้าปฏิบัติงานในส่วนราชการตามรายละเอียดโควตา

2.2 ส่วนราชการที่ได้รับจัดสรรทันตแพทย์จะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกทันตแพทย์ที่ต้องการ จากใบแสดงความจำนงที่ได้สมัครไว้แล้ว แต่ไม่เกินจำนวนโควตาที่ได้รับจัดสรร ผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกในรอบแรก คณะกรรมการฯ จะส่งใบแสดงความจำนงฯ ให้สมัครอีกในรอบ 2 ภายในโควตาของแต่ละส่วนราชการที่ยังว่างอยู่

2.3 ในกรณีที่คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่างๆ และส่วนราชการอื่นๆ นอกจากกระทรวงกลาโหมคัดเลือกตัวบุคคลได้ไม่ครบตามจำนวนที่ได้รับการจัดสรร ให้โอนจำนวนที่ได้รับการจัดสรรที่เหลือแก่กระทรวงสาธารณสุข

ผลการจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ของกระทรวงสาธารณสุข

ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาจบการศึกษา และเริ่มปฏิบัติงานตามสัญญา ตั้งแต่ พ.ศ.2532 ซึ่งถือเป็นทันตแพทย์ผู้ทำสัญญารุ่นที่ 1 จำนวน 236 คน จนถึงปัจจุบันมีทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่จบการศึกษาแล้วรวม 10 รุ่น คิดเป็นจำนวนทันตแพทย์ทั้งสิ้น 2,966 คน

กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่รับจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญามากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 78.5 ส่วน ทบวงมหาวิทยาลัย, กระทรวงกลาโหม, กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพมหานคร และอื่นๆ ได้รับจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเฉลี่ยร้อยละ 13.6, 5.0, 1.8, 0.6 และ 0.5 ตามลำดับ ทั้งนี้กรุงเทพมหานครได้รับจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเพียง 2 ครั้ง คือในปี พ.ศ.2528 คิดเป็นร้อยละ 3.0 และในปี 2541 คิดเป็นร้อยละ 2.8 รายละเอียดตามตารางที่ 1

ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่กระทรวงสาธารณสุข
ได้รับจัดสรรในแต่ละปี จะได้รับการจัดสรรให้ลงปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 63.4
ถึงร้อยละ 82.9 รองลงมาเป็นโรงพยาบาลศูนย์/โรง
พยาบาลทั่วไป ตั้งแต่ร้อยละ 5.0 ถึงร้อยละ 20.6
ส่วนหน่วยงานสังกัดกรมการแพทย์, กรมสุขภาพจิต,
และกรมควบคุมโรคติดต่อ จะได้รับการจัดสรรทันตแพทย์
ผู้ทำสัญญาไม่ครบทุกปี คิดเป็นร้อยละตั้งแต่ 0.4 ถึง
ร้อยละ 0.8 รายละเอียดตามตารางที่ 2

การสูญเสียทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา กระทรวงสาธารณสุข

ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา สังกัดกระทรวงสา-
ธารณสุข แจ้งความประสงค์ไม่รับราชการ โดยการไ้
ทุนเป็นเงิน 400,000 บาท เฉลี่ยร้อยละ 9.9 ต่อปี
น้อยที่สุดร้อยละ 4.3 ในปี 2541 และมากที่สุดร้อยละ
16.9 ในปี 2536 เมื่อพิจารณาทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา
ที่แจ้งความประสงค์ไม่รับราชการตามมหาวิทยาลัยที่

จบการศึกษา พบว่า เป็นทันตแพทย์ที่จบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 5.6 รองลงมาเป็นทันตแพทย์ที่จบจากมหาวิทยาลัยมหิดล เฉลี่ยร้อยละ 2.5, จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เฉลี่ยร้อยละ 1.3, จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เฉลี่ยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ และน้อยที่สุด ได้แก่ ทันตแพทย์ที่จบจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เฉลี่ยร้อยละ 0.1

หากพิจารณาทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่สูญเสียของกระทรวงสาธารณสุขในแต่ละปี เทียบกับจำนวนที่กระทรวงสาธารณสุขได้รับจัดสรร พบว่ามีการสูญเสียโดยรวม ร้อยละ 48.7 โดยเป็นการสูญเสียอย่างต่อเนื่องทุกปี และเมื่อพิจารณาจากอายุราชการของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา พบว่าทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่มีอายุราชการประมาณ 1 ปี สูญเสียไปร้อยละ 13.7 และร้อยละ 28.6, 46.6, 56.8 เมื่อมีอายุราชการประมาณ 2, 3, 4 ปีตามลำดับ หลังจากปีที่ 5 ถึงปีที่ 8 การสูญเสียจะค่อนข้างคงที่ คือ อยู่ในช่วงร้อยละ 59.6 - 67.6 รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ร้อยละของการจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่จบการศึกษาตามหน่วยงานต่าง ๆ

ปี พ.ศ.	ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ที่จบการศึกษา	หน่วยงานราชการ					
		สาธารณสุข	กลาโหม	มหาดไทย	ทบวงฯ	กทม.	อื่นๆ
2532	236	78.0	7.2	6.4	8.0	-	0.4
2533	266	78.0	6.7	0.7	14.6	-	-
2534	252	76.5	6.7	1.6	14.7	-	0.4
2535	301	88.0	2.7	0.3	8.7	-	0.3
2536	289	84.1	1.4	0.7	13.5	-	0.3
2537	309	85.4	2.6	1.9	9.5	-	0.6
2538	302	72.8	5.0	2.6	15.6	3.0	1.0
2539	336	78.3	4.7	1.2	14.9	-	0.9
2540	320	73.1	5.3	0.9	20.3	-	0.3
2541	355	71.5	7.9	2.3	14.7	2.8	0.8
รวม	2966	78.5	5.0	1.8	13.6	0.6	0.5

หมายเหตุ - ข้อมูลจากคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรนักศึกษาแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชศาสตร์ผู้ทำสัญญา
- หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สภาวิชาชีพ, กระทรวงยุติธรรม ฯลฯ

ตารางที่ 2 ร้อยละของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่เลือกลงปฏิบัติงานในสังกัดต่างๆ ของกระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ.	จำนวน ทพ.ที่เลือก กระทรวงสาธารณสุข	สำนักงานปลัดฯ				กรม อนามัย	กรมการ แพทย์	กรม สุขภาพจิต	กรมควบคุม โรคติดต่อ
		สสจ.	รพช.	รพศ./รพท.	วสส.				
2532	175	9.1	63.4	20.6	2.3	2.9	1.7	-	-
2533	181	7.2	74.6	12.7	3.3	1.7	0.5	-	-
2534	165	9.7	70.9	15.2	1.8	1.8	0.6	-	-
2535	234	9.4	75.6	10.3	3.0	1.3	-	0.4	-
2536	202	9.4	72.8	9.9	4.4	3.0	-	0.5	-
2537	240	6.7	82.9	7.1	0.8	1.7	-	-	0.8
2538	200	9.5	81.5	5.0	2.5	1.0	-	0.5	-
2539	250	2.8	80.0	9.2	6.8	0.8	-	-	0.4
2540	207	4.3	81.6	5.8	6.3	1.9	-	-	-
2541	243	↔	91.3	→	6.2	0.8	0.4	0.8	0.4

หมายเหตุ - ข้อมูลจากฝ่ายวิชาการ (กลุ่มงานทันตกรรม) กองโรงพยาบาลภูมิภาค

- สถาบันสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต ในปัจจุบัน) จัดตั้งโดยแยกจากกรมการแพทย์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2535
- สสจ. หมายถึง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- รพช. หมายถึง โรงพยาบาลชุมชน
- รพศ./รพท. หมายถึง โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
- วสส. หมายถึง วิทยาลัยการสาธารณสุข
- การจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเพื่อปฏิบัติงานใน สสจ. ,รพศ./รพท. และ รพช. ในปี 2541เป็นการจัดสรรในภาพรวมของจังหวัด และยังไม่ทราบผลการเลือกสถานที่ปฏิบัติงานในระดับจังหวัด

ตารางที่ 3 จำนวนทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่สูญเสียของกระทรวงสาธารณสุข

ทพ. รุ่นที่	จำนวน ทพ.ที่ ได้รับจัดสรร	จำนวน ทพ.ที่สูญเสียของกระทรวงสาธารณสุข			
		ทันที	ภายหลัง	รวม	% เทียบกับจำนวนจัดสรร
1	184	9	108	117	63.6
2	207	26	114	140	67.6
3	193	28	87	115	59.6
4	265	31	132	163	61.5
5	243	41	97	138	56.8
6	264	24	99	123	46.6
7	220	20	43	63	28.6
8	263	13	23	36	13.7
รวม	1,839	192	703	895	48.7

หมายเหตุ - ข้อมูลจากฝ่ายวิชาการ (กลุ่มงานทันตกรรม) กองโรงพยาบาลภูมิภาค ปี พ.ศ.2539

สถานการณ์กับตแพทย์ที่ปฏิบัติงานใน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

เนื่องจากการจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา เพื่อให้ปฏิบัติงานในกระทรวงสาธารณสุข ส่วนใหญ่ จัดสรรให้ปฏิบัติงานใน 3 หน่วยงาน คือโรงพยาบาล ชุมชน, โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดังนั้นการพิจารณา สถานการณ์ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงาน จึงมุ่งเน้นในการ พิจารณาใน 3 หน่วยงานข้างต้น

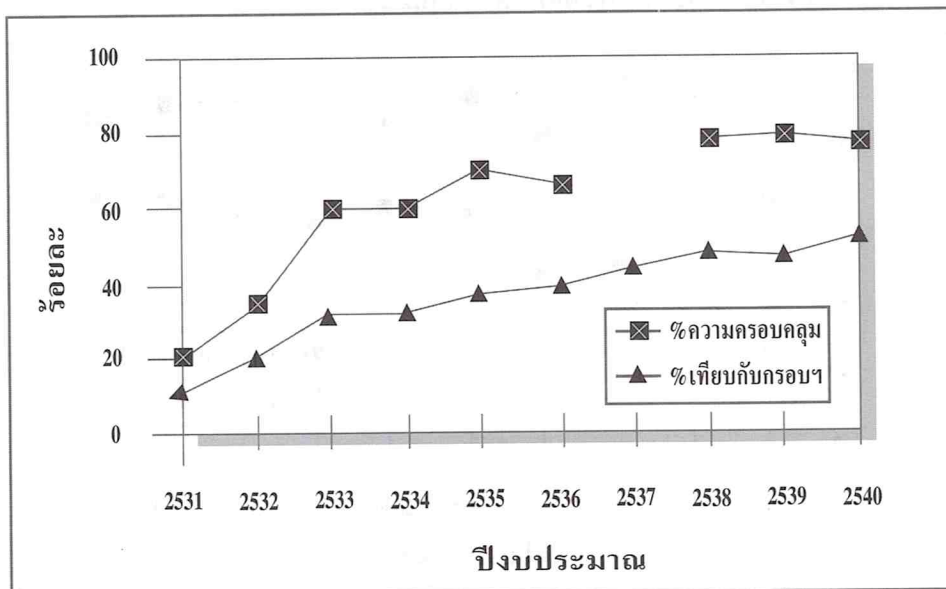
โรงพยาบาลชุมชน เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในปี 2531 มีทันตแพทย์ จำนวน 102 คน ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน 102 แห่ง จากที่เปิดดำเนินงาน 543 แห่ง คิดเป็นความ ครอบคลุมร้อยละ 18.8 และคิดเป็นร้อยละ 9.4 เมื่อ เทียบกับกรอบอัตรากำลัง ในปี 2540 มีทันตแพทย์ จำนวน 708 คน ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน 551 แห่ง จากโรงพยาบาลชุมชนทั้งหมด 707 แห่ง คิด

เป็นความครอบคลุมร้อยละ 77.9 และคิดเป็นร้อยละ 50.1 เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง รายละเอียดตาม แผนภูมิที่ 1

ปี พ.ศ.2531 มีทันตแพทย์ปฏิบัติงานในโรง- พยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป เมื่อเทียบกับกรอบ อัตรากำลัง คิดเป็นร้อยละ 65.2 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 77.2 ในปี พ.ศ.2540 แม้ว่ากรอบ อัตรากำลังทันตแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาล ทั่วไป ก็เพิ่มขึ้นตลอดจาก 505 คน ในปี พ.ศ.2531 เป็น 675 คน ในปี พ.ศ.2540 รายละเอียดในแผนภูมิ ที่ 2

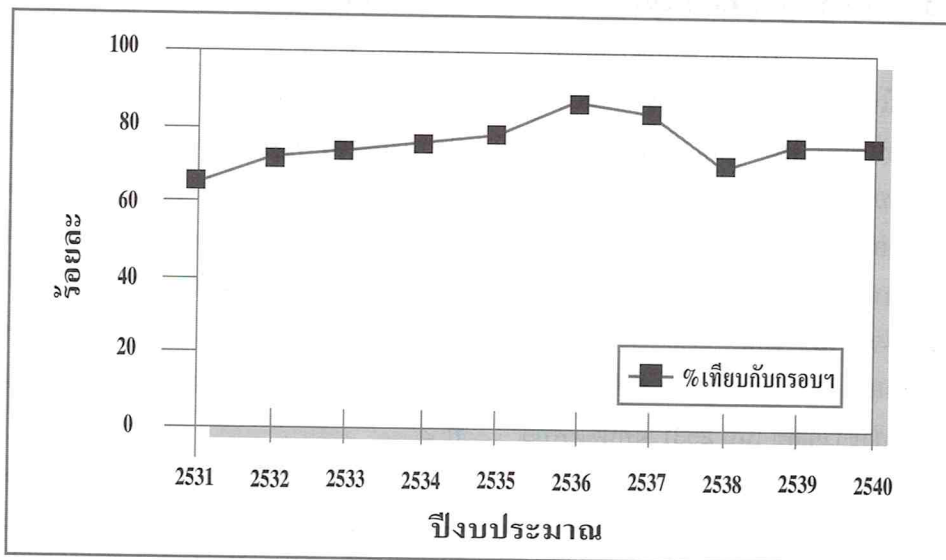
ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุข จังหวัด ก็มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน คือใน ปี พ.ศ.2531 มีทันตแพทย์ จำนวน 49 คน ปฏิบัติงาน ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 45 จังหวัด คิดเป็น ร้อยละ 27.7 เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง และคิดเป็น ร้อยละความครอบคลุมเพียง 62.5 แต่ในปี พ.ศ.2541

แผนภูมิที่ 1 ร้อยละความครอบคลุม และร้อยละของทันตแพทย์เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลังใน โรงพยาบาลชุมชน พ.ศ.2531-2540

- หมายเหตุ - ข้อมูลจาก ฝ่ายวิชาการ กองสาธารณสุขภูมิภาค
- ปี 2537 ไม่มีข้อมูลจำนวนโรงพยาบาลชุมชนที่มีทันตแพทย์ปฏิบัติงาน

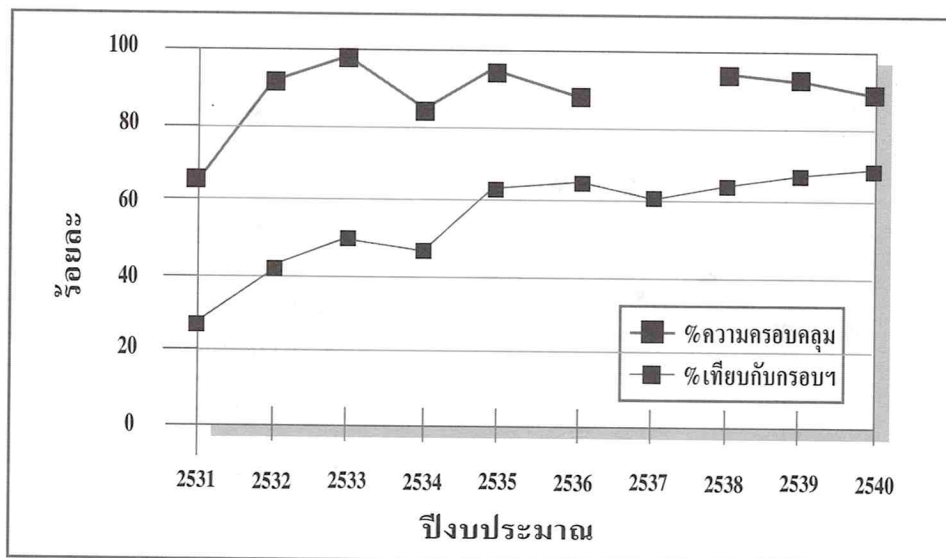
แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของทันตแพทย์เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ.2531-2540

หมายเหตุ - ข้อมูลจาก ฝ่ายวิชาการ (กลุ่มงานทันตกรรม) กองโรงพยาบาลภูมิภาค

มีทันตแพทย์ 121 คน ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุข- กับกรอบอัตรากำลัง และคิดเป็นความครอบคลุมร้อยละ
 สุขจังหวัด 68 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 66.1 เมื่อเทียบ 90.7 ร้อยละยึดตามแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ร้อยละความครอบคลุม และร้อยละของทันตแพทย์เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พ.ศ.2531-2540

หมายเหตุ - ข้อมูลจาก ฝ่ายวิชาการ กองสาธารณสุขภูมิภาค
 - ปี 2537 ไม่มีข้อมูลจำนวนโรงพยาบาลชุมชนที่มีทันตแพทย์ปฏิบัติงาน

ผลของโครงการแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์ โดยกำหนดเงื่อนไขในการเข้ารับราชการ

1. การกระจายของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา

จากการติดตามทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ตามโครงการแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์โดยกำหนดเงื่อนไขการเข้ารับราชการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทันตแพทย์ปฏิบัติงานในชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 ซึ่งเป็นปีแรกที่ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเริ่มปฏิบัติงาน จนถึงปัจจุบัน คิดเป็นเวลา 10 ปี พบว่าสามารถแก้ไขปัญหาด้านการกระจายทันตแพทย์เพื่อปฏิบัติงานโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคได้อย่างเป็นรูปธรรมที่สุดเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อย่างต่อเนื่องทุกปี

2. ความครอบคลุมต่อสถานบริการ

เมื่อพิจารณาเรื่องความครอบคลุมต่อสถานบริการ จะพบว่า ทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา สามารถครอบคลุมสถานบริการในระดับต่างๆ ได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าความครอบคลุมในโรงพยาบาลชุมชนจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างปี พ.ศ.2531 - 2535 คิดเป็นอัตราความครอบคลุมร้อยละ 18.8 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 71.3 ในปี พ.ศ.2535 และในปีต่อไปจะมีความครอบคลุมอยู่ในระดับค่อนข้างคงที่ในระดับ ร้อยละ 80.0 จนถึงปัจจุบัน

3. แนวโน้มของการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ คู่สัญญา

จากการติดตามจำนวนการจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา เพื่อปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน, โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พบว่ามีปริมาณพอๆ กับจำนวนการโอนย้าย ลาออก ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาออกจากหน่วยงาน และจะพบว่าทันตแพทย์ผู้ทำสัญญายังคงมีแนวโน้มที่จะขอย้ายเข้าปฏิบัติงานใน โรงพยาบาล

ศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และในโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ โดยจะอยู่ปฏิบัติงานเป็นคนๆ 2 ทั้งนี้ เริ่มพบทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาอยู่ปฏิบัติงานเกินกรอบอัตราค่าจ้าง ทั้งในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป, โรงพยาบาลชุมชน และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยเฉพาะในเขตปริมณฑล

ข้อสรุป

โครงการแก้ไขปัญหาด้านการกระจายทันตแพทย์ โดยกำหนดเงื่อนไขให้เข้ารับราชการ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2525 มีทันตแพทย์คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญาตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปัจจุบัน จากผลที่เกิดขึ้นสามารถพูดได้ว่าโครงการนี้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิผลอย่างยิ่งในการทำให้เกิดการกระจายทันตแพทย์เพื่อปฏิบัติงานโดยเฉพาะในเขตชนบทคือที่โรงพยาบาลชุมชน แต่จากข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นภาพในเรื่องการคงอยู่ในโรงพยาบาลชุมชนยังไม่สามารถเป็นไปได้ เพราะมีการเคลื่อนย้ายออกไป และการทดแทนใหม่จากทันตแพทย์คู่สัญญาในแต่ละปีค่อนข้างคงที่ เปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข เห็นควรว่าควรให้คงดำเนินโครงการแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์โดยกำหนดเงื่อนไขในการเข้ารับราชการ เนื่องจากสามารถแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์ให้ไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. โครงการนี้จะเกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่หากผู้มีส่วนรับผิดชอบจะพิจารณาหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนวิชาชีพทันตแพทย์ปฏิบัติงานในภูมิภาค โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชนที่ไม่มีทันตแพทย์ปฏิบัติงาน (ประมาณร้อยละ 20) เพื่อให้การกระจายการให้บริการทันตกรรมและทันตสาธารณสุขสู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยการใช้มาตรการการจัดสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ขาดแคลน กับพื้นที่ทั่วไป

ทั้งด้านค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์ เช่น เรื่องการศึกษาต่อเนื่อง อายุราชการ การขอโอนย้าย และความก้าวหน้าทางราชการ เป็นต้น

3. ควรพิจารณาแก้ไขปัญหาการโอนย้ายของทันตแพทย์เข้าสู่กรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งมีผลกระทบต่อภาระขาดแคลนวิชาชีพของทันตแพทย์ปฏิบัติงานในภูมิภาค โดย

- ใช้มาตรการของกรอบอัตรากำลัง โดยไม่

บรรจุทันตแพทย์ปฏิบัติงานเกินกรอบอัตรากำลัง นอกจากนี้ในสถานพยาบาลที่มีปริมาณงานสูงมากก็ควรใช้การบริหารกำลังคนภายในจังหวัดมากกว่าการใช้วิธีการยืมตัวมาช่วยราชการ

- ควรปรับปรุงกรอบอัตรากำลังของทันตแพทย์และทันตบุคลากร ให้สอดคล้องกับปริมาณงานแทนการผูกติดกับขนาดหรือชนิดของสถานบริการ

เอกสารอ้างอิง

1. กรมอนามัย กองทันตสาธารณสุข. เอกสารรายงานการประชุม คณะกรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2524 วันที่ 13 สิงหาคม 2524. (เอกสารอัดสำเนา)
2. กระทรวงสาธารณสุข. คำสั่งที่ 301/2524 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2524 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดเงื่อนไขการเข้ารับราชการของทันตแพทย์. (เอกสารอัดสำเนา)
3. กรมอนามัย กองทันตสาธารณสุข. เอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2525 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2525. (เอกสารอัดสำเนา)
4. กรมอนามัย กองทันตสาธารณสุข. คณะกรรมการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ. โครงการแก้ปัญหาการกระจายทันตแพทย์โดยกำหนดเงื่อนไขในการเข้ารับราชการ. 2525. (เอกสารอัดสำเนา)
5. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. หนังสือที่ สร 0202/6731 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2535 เรื่อง การแก้ไขปัญหาขาดแคลนทันตแพทย์ปฏิบัติงานในชนบท. 2525. (เอกสารอัดสำเนา)
6. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองโรงพยาบาลภูมิภาค. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “บทบาทและแนวทางการดำเนินการรองรับทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา ของทันตแพทย์ที่เลี้ยงระดับจังหวัด” 2531. (เอกสารอัดสำเนา)
7. คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ. คำสั่งที่ 1/2528 ลงวันที่ 21 มกราคม 2528 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประสานงานการเตรียมการด้านต่างๆ ของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา. (เอกสารอัดสำเนา)
8. คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ. คำสั่งที่ 2/2528 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2528 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาปรับปรุงหน้าที่ และความรับผิดชอบของทันตแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และสำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริการสาธารณสุข (สบส.). (เอกสารอัดสำเนา)
9. คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ. คำสั่งที่ 3/2528 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2528 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานเตรียมการในเรื่องการฝึกงานของนักศึกษาทันตแพทย์ ในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข. (เอกสารอัดสำเนา)
10. คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ. คำสั่งที่ 1/2528 ลงวันที่ 21 มกราคม 2528 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดเรื่องการพัฒนาวิชาการก่อนประจำการและระหว่างประจำการของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญา. (เอกสารอัดสำเนา)
11. กระทรวงสาธารณสุข. คำสั่งที่ 607/2529 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2529 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาเข้ารับราชการ. (เอกสารอัดสำเนา)